

Työehdot-osasto/KS/lv

2.12.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
tyv@eduskunta.fi

HE 100/2024 vp

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry:n (SAK) lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi leipomotyölain 5 §:n kumoamisesta ja työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta

Pydyttynä lausuntonaan otsikkoasiassa SAK lausuu seuraavaa:

- SAK vastustaa esitystä.
- SAK ei kannata leipomotyölain kumoamista. Jos kuitenkin lain kumoamisessa edetään esityksen mukaisesti, vähintään on, että kumoamisen yhteydessä säädetään asiallisen pitkästä siirtymäajasta. Nyt valittu kumoamisen toteutustapa on kohtuuton. Leipomotyölain kumoaminen ja nopea aikataulu voivat aiheuttaa yksilöiden kannalta kestäättömiä taloudellisia seurauksia ilman tosiasiallista mahdollisuutta varautua niihin.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi leipomotyölain 5 §:n kumoamisesta ja työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta HE 100/2024 vp

Yleistä

SAK vastustaa leipomotyölain kumoamista.

Voimassa olevan leipomotyölain (302/1961) 5 §:n 1 momentissa säädetään, että kello 22:n ja 6:n välisenä aikana tehdystä työstä on työntekijälle maksettava vähintään 100 prosentilla korotettu palkka. Saman pykälän 2 momentin mukaan työnantajien ja työntekijöiden yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus sopia 1 momentissa tarkoitetusta korotetusta palkasta toisinkin.

Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että leipomotyölaki kumotaan 1.3.2025 alkaen vanhentuneena.

Leipomotyölain 5 § on jätetty voimaan työntekijöiden suojelunäkökohtien vuoksi. Yötyötä voidaan pitää yhtenä keskeisenä vakavia terveysriskejä aiheuttavana työympäristön riskitekijänä. Yötyötä sisältävän vuorotyön on tunnistettu olevan yhteydessä moniin akuutteihin ja kroonisiin terveysriskeihin kuten esimerkiksi unihäiriöihin ja väsymykseen, työtapaturmiin, reumaan, tyypin-2 diabetekseen, verenpainetautiin, raskauden ajan terveysriskeihin ja raskauden keskeytymiseen, sekä lyhyiden ja pitkien sairauspoissaolojen riskiin, ja riskiin joutua työkyvyttömyyseläkkeelle. Terveystellisten vaarojen ja haittojen lisäksi yötyö lisää työn ja muun elämän yhteensovittamisen ongelmia.

Työehdot-osasto

2.12.2024

Hallitusohjelmassa ei ole kuvattu tarkemmin, mitä siinä mainitulla vanhentumisella tarkoitetaan. Alaan liittyvät työntekijöiden suojelunäkökulmat eivät ole muuttuneet, saati vanhentuneet. Leipomotyöntekijöitä koskeva sääntely on työntekijöiden suojelunäkökulmasta perusteltu alan erityispiirteiden vuoksi. Verrattuna moniin muihin aloihin, leipomotyöhön liittyy vahva insentiivi teettää työ terveydelle haitallisena yötyönä. Lopputuote – eli erilaiset leipomotuotteet – halutaan usein myyntiin tai toimitukseen siten, että tuote on valmiina aamulla. Käytännössä tämä mekanismi aiheuttaa työnantajille merkittävän kannustimen yötyön teettämiseen. Työntekijöiden terveydellisten haittojen minimoimiseksi on perusteltua pyrkiä rajoittamaan yötyön teettämistä lainsäädännön keinoin, niin kuin tähän asti on leipomotyölain säännöksellä tehty.

Lain kumoaminen ei poista edellä kuvattua työnantajan erityistä insentiiviä yötyön teettämiseen – eikä myöskään yötyön tieteellisesti todettuja terveyshaittoja. Lain kumoamisen vaikutus on siten todennäköisesti se, että työnantajat pyrkivät teettämään yötyötä nykyistä enemmän. Jos tämä todennäköinen vaikutus toteutuu, yötyön terveyshaitat tulevat lisääntymään alan työntekijöiden keskuudessa.

Lain kumoaminen aiheuttaa osalle alan työntekijöistä suoraan merkittävän ansiotason laskun. Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL ry:n mukaan käytännössä kolmasosa leipomoalalla tehtävästä työajasta on leipomotyölain kirjauksen mukaisen 100 prosentin korvauksen piirissä. Kolmivuorotyössä yötyökorvauksena maksetun lisän suuruus on ollut keskimäärin arviolta noin 740–825 euroa kuukaudessa eli noin 8 900–9 900 euroa vuodessa. Kolmivuorotyötä tekee arviolta 550–840 työntekijää. Pääsääntöisesti myös osa kaksivuorotyöläisten tunneista sijoittuu leipomotyölain mukaisen yötyön ajalle, jolloin 100 prosentin korvaus maksetaan lakiin perustuen. SEL ry on arvioinut, että pääsääntöisesti kaksivuorotyötä tekeväälle yötyölisän osuus on noin 10–30 prosenttia palkasta, mikä euromääräisesti tarkoittaa noin 230–690 euroa kuukaudessa ja noin 2 760–8 290 euroa vuodessa. Kaksivuorotyötä tekee arviolta noin puolet alan työntekijöistä, eli noin 2 250–3 500 työntekijää. Leipomotyölain kumoaminen vaikuttaa myös matkailu-, majoitus-, ravintola- ja vapaa-ajanpalvelualalla. Alalla leipomotyölain alaista yötyötä tekee noin 200 työntekijää.

Nykyinen leipomotyölaki on ollut voimassa vuodesta 1961 eli säännöstä yötyöstä maksettavasta korvauksesta on sovellettu hyvin pitkään. Leipomotyölain kumoaminen ja nopea aikataulu voivat aiheuttaa yksilöiden kannalta kestäättömiä taloudellisia seurauksia, joihin ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta varautua ennakolta. Tällaiset vaikutukset voivat aiheuttaa työntekijöille kohtuuttomia seurauksia.

Työehdot-osasto

2.12.2024

Siirtymäsäännös

SAK ei kannata lain kumoamista edellä kuvatuin perustein. Tämän kannan toteamisen lisäksi SAK haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että nyt valittu kumoamisen toteutustapa on työntekijöiden näkökulmasta kohtuuton.

Hallituksen esityksessä esitetään, että laki tulee voimaan 1.3.2025 ilman minkäänlaista siirtymäaikaa. Lain nopea voimaantulo ilman siirtymäaikaa voi aiheuttaa kohtuuttomia vaikutuksia työntekijöiden taloudelliseen tilanteeseen. Nopea voimaantulo ei mahdollista työntekijöille aikaa valmistautua tulojen alenemiseen ennakolta. Tällä voi olla kohtuuttomia vaikutuksia yksilöiden elämiin.

SAK korostaa, ettei se kannata leipomotyölain kumoamista. Jos lain kumoamisessa kuitenkin edetään esityksen mukaisesti, SAK:n näkemyksen mukaan vähintään on, että kumoamisen yhteydessä säädettäisiin asiallisen pitkästä siirtymäajasta. Tämä olisi erityisen tärkeää työntekijöiden näkökulmasta, sillä siirtymäaika tarjoaisi ihmisille tosiasiallisen mahdollisuuden varautua heidän talouteensa kohdistuviin muutoksiin. Huomionarvoista on mainita, että muutokset eivät kohdistu yksin työntekijöihin vaan myös heidän perheisiinsä ja etenkin heidän huollettaviin lapsiinsa.

SAK:n näkemyksen mukaan asiallinen siirtymäaika olisi neljä vuotta lain kumoamisesta laskettuna. Tällainen varautumisaika ei ole käytännössä poikkeuksellista. Esimerkiksi EU-tasolla vuonna 2023 hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU 2023/970) miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla (palkka-avoimuusdirektiivi) mahdollistaa käytännössä direktiivin mukaisen velvoitteen täyttämiseen kahdeksan vuoden siirtymäajan sellaisille yrityksille, joissa työskentelee 100–149 työntekijää.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Katariina Sahlberg
lakimies